

Norsk
Presseforbund

Norsk
Journalistlag

Norsk
Redaktørforening

Barne- og familiedepartementet

Saksnr. 26/2243

Oslo, 21.09.2026

Høringsuttalelse – forslag til forskrift om unntak i åpenhetsloven for informasjon om eksport av varer, teknologi og tjenester etter eksportkontrollloven

Norsk Presseforbund (NP), Norsk Journalistlag (NJ), Norsk Redaktørforening (NR) og Mediebedriftenes Landsforening (MBL) vil med dette komme med et samlet høringssvar til Barne- og familiedepartementets høring 1. juli 2026 om forslag til forskrift om unntak fra åpenhetslovens rett til informasjon for opplysninger om eksport av varer, teknologi og tjenester underlagt eksportkontroll.

Presseorganisasjonene går imot forslaget.

Vi har forståelse for at det på forsvars- og sikkerhetsområdet finnes opplysninger som av hensyn til nasjonal sikkerhet, utenrikspolitiske interesser, forretningshemmeligheter eller andre tungtveiende hensyn ikke kan offentliggjøres. Spørsmålet i denne høringen er imidlertid ikke om slike opplysninger skal kunne beskyttes. Det finnes allerede regler som ivaretar dette.

Spørsmålet er om all informasjon om eksport av våpen og annet forsvarsmateriell, på generelt grunnlag skal tas ut av informasjonsretten etter åpenhetsloven.

Etter vårt syn går et slikt generelt unntak for langt.

1. Åpenhet er en del av lovens formål

Åpenhetsloven skal fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Like viktig i denne sammenhengen er lovens andre uttrykkelige formål: å sikre allmennheten tilgang til informasjon om hvordan virksomhetene håndterer negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Retten til informasjon etter § 6 er dermed ikke en tilfeldig tilleggsbestemmelse, men et sentralt virkemiddel for å realisere lovens formål. For journalister er dette den viktigste innsynsretten etter loven. Bestemmelsen har allerede bidratt til økt oppmerksomhet om arbeidsforhold og virksomheters ansvar innen forsvars- og sikkerhetsindustrien. Presseorganisasjonene har selv bistått medlemmer med innsynskrav på dette området. Disse henvendelsene har ført til innsyn uten at det har gått på bekostning av sikkerhetshensyn.

Departementets forslag innebærer at denne informasjonsretten begrenses på et område hvor spørsmål om menneskerettigheter kan være særlig alvorlige. Departementet beskriver selv at informasjonsforespørslene til forsvarsindustrien blant annet gjelder selskapenes aktsomhetsvurderinger av negativ påvirkning på menneskerettighetene.

Eksportkontrollregelverket bygger dessuten selv på vurderinger av risikoen for blant annet intern undertrykking, krenkelser av grunnleggende menneskerettigheter og alvorlige brudd på internasjonal humanitærrett.

Det fremstår derfor som et paradoks dersom allmennhetens rett til å etterspørre informasjon etter en lov som nettopp skal sikre åpenhet om menneskerettighetsrisiko, svekkes generelt på et område hvor denne risikoen kan være særlig alvorlig.

2. Forslaget er svært vidt utformet

Departementet foreslår at retten til informasjon etter åpenhetsloven § 6 ikke skal omfatte «informasjon om eksport av varer, teknologi og tjenester underlagt eksportkontroll etter eksportkontrollloven».

Det avgjørende er altså ikke innholdet i den konkrete opplysningen eller hvilken skade offentliggjøring kan medføre, men at informasjonen har tilknytning til eksport som omfattes av eksportkontrollregelverket.

Dette er etter presseorganisasjonenes syn en prinsipielt uheldig måte å begrense en lovfestet informasjonsrett på.

Også informasjon som i seg selv er helt uproblematisk å offentliggjøre, vil etter ordlyden kunne falle utenfor informasjonsretten. Det kreves ingen konkret vurdering av om den etterspurte informasjonen faktisk er taushetsbelagt, sikkerhetssensitiv, konkurransesensitiv eller på annen måte har et legitimt behov for beskyttelse.

Det bør være den konkrete informasjonens karakter og skadepotensial som avgjør om den kan unntas, ikke hvilken sektor eller type virksomhet den knytter seg til.

3. Eksisterende regler beskytter allerede informasjon som ikke bør offentliggjøres

Vi mener også at departementets begrunnelse i for liten grad drøfter hvorfor eksisterende unntaksbestemmelser ikke er tilstrekkelige.

Åpenhetsloven inneholder allerede flere begrensninger i retten til informasjon. Informasjon som er gradert etter sikkerhetsloven, omfattes ikke av informasjonsretten. Det samme gjelder opplysninger om tekniske innretninger, fremgangsmåter og andre drifts- eller forretningsforhold som det er av konkurransemessig betydning å hemmeligholde. Departementet viser selv til disse bestemmelsene i høringsnotatet.

Når det allerede finnes regler som beskytter opplysninger ut fra deres konkrete innhold og beskyttelsesbehov, bør det etter vårt syn kreves en tungtveiende begrunnelse for i tillegg å etablere et generelt sektorunntak.

En slik begrunnelse kan vi ikke se at høringsnotatet gir.

4. Den årlige stortingsmeldingen kan ikke erstatte informasjonsretten

Departementet viser til at regjeringen hvert år legger frem en melding til Stortinget om eksporten av forsvarsmateriell, og uttaler at det er uheldig dersom åpenhetsloven brukes til å etterspørre informasjon som «går utover det som følger av eksportkontrollmeldingen».

Presseorganisasjonene kan vanskelig slutte seg til dette utgangspunktet.

En generell, myndighetsprodusert årlig redegjørelse kan ikke erstatte allmennhetens mulighet til å stille konkrete spørsmål til den enkelte virksomhet.

Det gjelder ikke minst for journalister. Kritisk journalistikk forutsetter muligheten til å undersøke konkrete kontrakter, leverandørkjeder, selskaper og hendelser og til å stille spørsmål som myndighetene selv ikke nødvendigvis har valgt å belyse i sin rapportering.

Dette er en grunnleggende forskjell mellom informasjon som myndighetene selv velger å offentliggjøre, og en rett for allmennheten til å etterspørre informasjon.

5. Kontrollbehovet er særlig sterkt

Departementets forslag må også vurderes i lys av hva slags virksomhet det gjelder.

Eksport av forsvarsmateriell, teknologi og andre strategiske varer kan være knyttet til krig og væpnet konflikt, autoritære regimer, intern undertrykking og risiko for alvorlige menneskerettsbrudd. Det er nettopp slike hensyn eksportkontrollmyndighetene selv skal vurdere ved behandlingen av lisenssøknader.

På dette området er behovet for uavhengig journalistisk og offentlig kontroll ikke mindre enn ellers – snarere tvert imot.

Åpenhetslovens informasjonsrett gir journalister, organisasjoner og andre mulighet til å undersøke hvordan norske virksomheter selv vurderer og håndterer risikoen for å bidra til negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter.

Det vil etter vårt syn være uheldig å svekke denne kontrollmuligheten gjennom et kategorisk unntak.

6. EUs forenklingsagenda er ikke et argument mot nødvendige plikter

Departementet viser i høringsnotatet til EUs arbeid med forenkling og reduksjon av administrative byrder for næringslivet. Presseorganisasjonene mener det er grunn til å advare mot å bruke denne utviklingen som en generell begrunnelse for å begrense virksomhetenes plikter etter åpenhetsloven.

Formålet med EUs forenklingsagenda og de såkalte Omnibus-pakkene er ikke at virksomheter som utgangspunkt skal pålegges færre plikter, eller at hensynet til næringslivets administrative byrder skal gå foran regelverkets formål. Målet er å redusere unødvendige og uforholdsmessige byrder og gjøre regelverket enklere å etterleve, samtidig som de materielle formålene og beskyttelsesnivået opprettholdes.

Dette fremgår uttrykkelig av EU-kommisjonens overordnede strategi for forenkling, *A simpler and faster Europe*. Kommisjonen understreker der at forenklingen skal skje «without undermining our policy goals and high standards». Det samme utgangspunktet ligger til grunn for Digital Omnibus, hvor Kommisjonen beskriver målet som å redusere kostnadene ved etterlevelse samtidig som regelverket «delivers on the same objectives».

Det er en viktig forskjell. EUs forenklingsagenda gir ikke grunnlag for en generell presumsjon mot plikter for næringslivet. Den tilsier at plikter bør utformes slik at de ikke medfører større administrative byrder enn det som er nødvendig for å oppnå regelverkets formål.

Dette er særlig relevant for åpenhetsloven. Retten til informasjon er ikke bare en administrativ rapporteringsforpliktelse for virksomhetene, men et virkemiddel lovgiver uttrykkelig har valgt for å sikre allmennheten informasjon om hvordan virksomheter håndterer negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

At retten til informasjon brukes etter sin hensikt, og at virksomheter innen forsvars- og sikkerhetsindustrien dermed mottar flere innsynshenvendelser, kan ikke i seg selv begrunne en innskrenkning av retten. At en lovfestet rettighet medfører arbeid for dem som er forpliktet til å oppfylle den, er en naturlig konsekvens av ordningen – ikke en administrativ byrde som i seg selv tilsier at rettigheten bør begrenses.

7. Utvidelse til eksportkontroll i EU/EØS

Departementet ber særskilt om høringsinstansenes syn på om unntaket også bør gjelde informasjon knyttet til eksport som er underlagt eksportkontrollregelverk i EU/EØS, selv om eksporten ikke behandles etter den norske eksportkontrollloven.

Presseorganisasjonene går også imot en slik utvidelse.

Når vi mener det prinsipielt er uheldig å etablere et generelt unntak fra informasjonsretten for eksport underlagt norsk eksportkontroll, vil det være enda mindre grunnlag for å utvide unntaket til informasjon som ikke engang omfattes av den norske eksportkontrolllovens taushetsplikt.

Med vennlig hilsen

Kristine Foss
jurist NP

Ina Lindahl Nyrud
advokat NJ

Arne Jensen
seniorrådgiver NR

Randi S. Øgrey
adm. dir. MBL